

Samoyloviç bu « pay » kelimesini Telautça «payman»—ihtiyat etmek, sakınmak (Radloff. IV. 1221); Sagayca « pay » — işret meclisi, düğün, ihtişam; Sagay ve Koybalca «paylak» — bayram, işüişret yapmak; Şorca «payga»-düğün, alay; Özbekçe «peyge»—at yarışı, Çağatayca «bayka»—bayram yapma; Kırgızca «beyge» - yarış, koşu; Yakutca «maygı»—Örf, ayin kelimelerinin bir kökten geldiğini tahmin ediyor (S. 223 — 224). Profesörün bu tahmini doğru ise « bayram » kelimesinin de Türkçe olduğu tahakkuk etmiş olacaktır.

Makalede Altay Türk kadınlarının yasak kelimelerine kullandıkları kırk iki kelime tesbit edilmiştir. Bu kelimeleri tetkik edersek görüyoruz ki bunların bir kısmı müradif « uy » yerine inek; «adarı», «balarısı» yerine aru; «at» yerine yıldı; «yıldı» yerine at; «nohta» kelimesi yerine yular gibi.

Bir kısmı mana yakınlığı olan «diş» yerine azu «azu»; yıldı yerine mal; «baş» yerine «tepetaş»; yerine say «çakıl» gibi kelimelerdir. Kadınların yasak olan kelimelerin arhayik müradiflerini bulup kullanmaları calibi dikkattir. Mesela: « kymak » kelimesini söylemesi yasak olan oymakta kadın, «özömö» kelimesini kullanıyor, ki şüphesiz bu kelime arhayik «ürün» «ak beyaz» kelimesinin bozuntusudur. Anadolu köylerinde süt, kaymak ve ayran gibi şeyleri ifade eden «ürün» kelimesinin yaşaması da kadm lüğatinin muhafazakârlığına medyundur. Profesör Samoyloviç «özömö» kelimesini Altay kadınlarının komşu Soyot Türklerinden alarak kullandıklarını yazıyorsa da (S. 225) doğru olmasa gerektir. Nohta kelimesi yerine kullanılan «yular» kelimesi de bu cümledendir. Anadolu da yular, Yakutlarda «sular», Soyotlarda «çular» şeklinde yaşayan bu kelime orta türklerde unutulmuştur. Altay Türklerinde ise bu kelimeyi yasak bir kelime ile değiştirmek için kadm lügati yaşatıyor.

Muhtelif Türk boylarında kadınlar tarafından kullanılan sözlerin toplanması eski Türk içtimai hayatını tetkik ve Türk dilinin muhtelif lehçelere ayrılmadan önce kullandıkları müşterek kelimelerin köklerini bulmak için zengin maddeler verecektir.

Abdülkadir

A. Samoyloviç. *Cuci ulusunda « kullanılan » Payza ve Baysa « kelimeleri » hakkında* (Ülüm akademisi haberleri mecmuası, 1926 S.1107-1120).

Cuci Ulusunda ve İran İlhanilerinde devlet ıstılâhlarından mühim bir kelime olarak « payza » ve « baysa » kelimeleri kullanılmıştır. Profesör

Samoyloviç mezkûr makalesinde bu ıstılahı tetkik ediyor. «Payza» kelimesi münasebetile, aşağı yukarı aynı manada kullanılan Celgü, damga, tuğa «tuğrağ», mühür, nişan, ıstılahları hakkında da mütalealar beyan etmiştir.

Samoyloviç'in fikrine göre «payza» kelimesi Çince «payd - zı» kelimesinin aynıdır. Türklerde belgü, damga, toğra sonra, nişan, payza ve mühür kelimeleri muhtelif zamanlarda «arma, şifre, monoğram» manalarında kullanılmıştır. Bunlardan en eskisi «damga» kelimesidir.

Rusların «gümruk» manasında kullandıkları «tamoj'nya» kelimesi de «damga»nın bozuntusudur [1].

Samoyloviç'in bu makalesinde, diğer makalelerinde olduğu gibi, mevzuata ait zengin bibliografi malûmat verilmiştir. Bununla beraber, Moğol âlimlerinden Dorji Banzarof'un «payza» başlıklı makalesinin (Zapiski Archeol. Ob. II den alınarak Banzarof'un mecmuasi makalelerinde) neşrolunmuştur (Petersburg 1891 S. 47.64). anılmaması bir eksiklik sayılabilir.

Abdülkadir

Festschrift Georg Jacob, Herausgegeben von Theodor Menzel, Otto Harrassowitz, Leipzig 1932.

Almanya'nın meşhur müsteşriklerinden, Profesör Yakob'un yetmiş yaşına ermiş olması vesilesile, dostları ve eski talebesi onun namma güzel bir cilt ithaf ettiler. Avrupa'da belli başlı âlimlere karşı beslenen hürmet ve şükranı göstermek için, bu gibi ciltler çıkarmak, cidden güzel bir ananedir. Meşhur kitapçı Harasoviç tarafından ahiren neşredilen bu 400 sahifelik büyük cilt, işte o an'änenin mahsullerindedir. Kiel Üniversitesi Profesörü iken, yaş haddini doldurduğu için kanunen tekaüt olan bu büyük âlim, ilim yolundaki faaliyetine hâlâ büyük bir kudretle devam etmektedir.

Çok geniş malûmata malik olan, muhtelif mevzulara ait çok kıymetli eserler bırakan Profesör Yakob, Türk tarihinin muhtelif şubelerinde de meşgul olmuş, ve millî kültürümüzle alakalı bir çok meseleler hakkında esaslı tetkikler vücuda getirmiştir.

Bektaşilik tarihi hakkında Avrupa' da yapılan ilk ciddî tetkikleri ona borçlu olduğumuz gibi, Karagöz oyununun tarihi hakkında şimdikiye kadar

[1] Ruscada damga manasındaki «Tavro» kelimesinin de «Tuğra» dan alınmış olacağı hatıra geliyor. Rus etimoloji lûgatlerinde bu kelimenin memşei izah edilemiyor.